

Соловей Ю. О. Роль сім'ї у процесі виховання дитини з особливими освітніми потребами / Ю. О. Соловей // Вісник Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції: «Інклюзивна освіта: теорія, методика, практика» (29.03.2018 р.). – Умань: ВПЦ «Візаві», 2018 р. – Вип. IV. – С. 117-119

Соловей Ю. О.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

РОЛЬ СІМ'Ї У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Актуальність питання ролі сім'ї у процесі виховання дитини з особливими освітніми потребами не викликає сумнівів. Сьогодні, одним з основних пріоритетів розвитку сучасної освіти є забезпечення рівних прав на освіту для всіх дітей, у тому числі для дітей з особливими освітніми потребами, дітей з інвалідністю, дітей з інших соціально вразливих груп.

Реформування освіти в напрямі інклюзії підтверджується численними змінами в законодавстві України, практичною діяльністю загальноосвітніх навчальних закладів та узгоджується з основними міжнародними документами у сфері забезпечення прав дітей, зокрема зі статтею 24 «Освіта» Конвенції ООН «Про права осіб з інвалідністю» [1, с. 8].

Актуальність даної теми підтверджують наукові розвідки таких вчених, як І. Беха, А. Захарова, Д. Ісаєва, Т. Мішиної, Д. Петровської, Т. Пироженко, які вважають, що визначальним фактором, який впливає на всебічний розвиток особистості дитини з особливими освітніми потребами є тісна взаємодія між родиною і педагогами. Загальні аспекти проблеми виховання дітей з особливими освітніми потребами розглядали такі вітчизняні науковці, як

Л. Байда, В. Гарбузова, Н. Заєркова, Л. Кашуба, А. Колупаєва, К. Лупінович, Е. Мастюкова, А. Московкіна, М. Сяба, О. Тараненко, Н. Тарапака, А. Трейтяк, З. Шевців та зарубіжні вчені – Д. Рубейн та С. Хайнес.

Нині, досить гостро у нашій країні постає проблема виховання дітей з особливими освітніми потребами. Родина є важливим елементом духовно-морального формування особистості дитини та головним інститутом виховання, який відіграє значну роль в розвитку суспільства. Саме в сім'ї дитина отримує належне та повноцінне виховання протягом перших років життя.

Необхідність сімейного виховання можна пояснити тим, що сім'я є джерелом емоційного виховання, яке проявляється у батьківській любові до дітей та у таких почуттях, як ласка, ніжність та довіра. Завдяки сім'ї дитина більш повноцінно виявляє свої емоції та інтелектуальні можливості. Саме це допомагає їй швидше розвиватися та пристосовуватися до життя [4, с. 163].

Одним з найважливіших сучасних завдань педагогів, які працюють в інклюзивних групах, є організація взаємодії з батьками вихованців, продуктивної співпраці, взаємної підтримки і розподіл відповідальності в процесі навчання (виховання) їх дитини в освітньому закладі. Батьки – це головні партнери педагогів в навчально-виховному процесі, що мають повне право бути включеними в процес ухвалення важливих рішень стосовно розвитку та адаптації їх дитини. Батьки є першими та основними вихователями дітей. При відсутності співпраці батьків, педагогів, суспільства процес включення дитини в життя громади, шкільну спільноту та навчання стає неможливим [3].

В цілому ж слід зауважити, що сім'я, в якій виховується дитина з особливими освітніми потребами потребує особливої уваги з боку педагогів та адміністрації закладу в якому здійснюється розвиток дитини. Адже успішність інклюзивного навчання значною мірою визначається взаєминами, які склалися в

сім'ї. Якщо в родині панує оптимістичний настрій, то впевненість у своїх силах і можливостях матиме і дитина. Повсякденне життя сім'ї має передбачати участь дітей з особливими освітніми потребами у всіх видах домашніх справ: прибирання, миття посуду, допомога по господарству тощо. Батьки при цьому мають бути терплячі, доброзичливі, однак не варто допускати вседозволеності, відсутності будь-яких обмежень. Позитивна атмосфера в родині, захищеність батьківською любов'ю дає змогу бути вимогливими, але не конфліктними. Позитивні вчинки помічаються, оцінюються, підтримуються, негативні вчинки потребують обговорення і відповідної оцінки [2, с. 11].

Відтак, фахівцями інклюзивних освітніх закладів України апробується і упроваджується ряд технологій, що сприяють повному включенню батьків в освітній процес, з одного боку, і усвідомленому розподілу відповідальності між педагогами і батьками, з іншого. Адже без їх підтримки, навіть фахівцям, неможливо створити відповідну атмосферу та розвивати відносини «співробітництва» та «співтворчості» з дитиною з особливими освітніми потребами [5, с. 76].

Варто зауважити, що на перших етапах навчання батьки мають самі створювати ігрові та навчально-ігрові ситуації, які б стимулювали відтворення різноманітних дій, сприяли б пізнанню нового, викликали позитивні емоції у дитини. Беручи активну участь у складанні корекційно-освітніх програм і в оцінці їх результативності, батьки спільно з педагогами визначають пріоритетні напрями у цих програмах.

Досить важливим є залучення батьків до участі у консультаційних семінарах, тренінгах, на яких обговорюються питання всебічного розвитку дитини з особливими освітніми потребами. Саме проведення таких заходів дасть змогу батькам усвідомити, що їхня дитина не є дитина з вадами, а є дитина зі своїми особливостями, відмінна від інших, зі своїм світосприйняттям, своїм засобом спілкування, своїм мисленням. Батькам важливо усвідомлювати,

що сім'я має жити повноцінним життям і сприймати ситуацію такою, як вона є, оскільки найбільшу допомогу може надати саме родина, те оточення, де займаються особистим зростанням, докладають зусиль, аби краще розуміти «особливу» дитину, відчувають взаємодопомогу та довіру [2, с. 13].

Підсумовуючи викладене, відзначимо, що сім'я відіграє вагомую роль у розвитку дитини з особливими освітніми потребами, адже саме родина це той соціальний інститут, який допомагає дитині адаптуватися до умов освітнього процесу, підтримуючи та заохочуючи її. Велике значення при цьому має взаємна співпраця тріади «дитина – освітній заклад – сім'я», що при позитивній взаємодії сприятиме розвитку та емоційному піднесенню настрою дитини з особливими освітніми потребами.

Література:

1. Заєркова Н. В. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. – К., 2016. – 68 с.
2. Колупаєва А. А. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва. – К.: –ТОВ ВПЦ «Літопис –ХХ» - 2010. – 363 с.
3. Лупінович К. С. Роль батьків у залученні дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивний освітній простір [Електронний ресурс] / К. С. Лупінович – Режим доступу до ресурсу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp11/1/lupinovych_kseniia.pdf.
4. Сяба М. О. Роль сім'ї у вихованні дітей з особливими потребами / М. О. Сяба. // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – 2013. – №3. – С. 163.
5. Шевцов А. Г. Методичні основи соціальної реабілітації дітей з вадами здоров'я: монографія / А. Г. Шевцов. – К.: НТІ «Інститут соціальної політики», 2004. – 240 с.